

Der jeg på ingen måde kan følge Mia-
ille er i målet for kritikken. Hans syn er
at fornyingen av kunnskapen til retten
alltid fører til en fornying av retten selv
(j.fr. M 1976, s. 383). Kritikken opp-
gave blir således nærmest å være bæ-
rer av »den nye retten«; noe som for-
kommer meg feilaktig.

Man kan spørre seg om det ikke lig-
ger implisitt i en materialistisk rettste-
ori at det aldri er noe »galt« med rettens
innhold, men at det er rettens form som
det er noe »galt« med. Miaille vil aldri
komme lenger enn til å foreslå en »revo-
lusjon i retten«, men etter at denne re-

volusjon er foretatt vil da ikke retten
fremdeles være rett? Selvsagt vil den
det være, og ingenting vil således være
nevneverdig endret. Med fare for å
sjokkere så bør det nevnes at Marx
mente at retten og staten skulle opphe-
ves, men det er det ikke lenger god tone
å nevne – i særdeleshet ikke i selskap
med marxister.

Uansett; Miaille har skrevet en bok
som er bemerkelsesverdig, og som for i
alle fall rettskritikken i Frankrike rep-
resenterer en milepel. En milepel som
en ikke så lett kommer unna.

Bjarne Melkevik

DISKUSSION

Hvem skal kunne bruke en anmeldelse til noget?

I »Retfærd«, nr. 14, s. 105-107 har Hanne Petersen anmeldt bogen: »Ar-
bejdskamp/Arbejdsret. Det fagrettslige systems udvikling i Danmark« (po-
litisk revy, 1979) som jeg har skrevet sammen med Knud Knudsen.

Om indholdet skriver Hanne:

»Forfatterne (K.K. & J.B.P.)
ønsker at vise, hvorfor det fag-
rettslige system udvikler sig som
det gør, og deres udgangspunkt
for en forklaring af udviklingen i
systemet er arbejdskampene ...

Selve indholdet i bogen består
i en kronologisk gennemgang af
nogle af de arbejdskampe, der
har fundet sted siden århundre-
deskiftet sammenholdt med de
ændringer i det fagrettslige sy-
stem, der sker på de tilsvarende
tidspunkter. Man kunne måske

karakterisere bogen som en
kampkronologi kombineret med
en institutions- og regeludvik-
lingskronologi« (s. 105-106,
mine understregninger).

Hvorfor Hanne vælger en sådan for-
vanskning skal jeg ikke kunne sige. Vo-
res udgangspunkt er ikke nogle ar-
bejdskampe, men kampkonjunkturer,
hvilket vi allerede fremhæver i indled-
ningen til bogen:

»Det er vores opfattelse at man
også mht. arbejdskampe kan tale

om op- og nedgange, om strejkebølger og om modoffensiver fra borgerskabets side. På samme måde som der i økonomien tales om konjunkturer, mener vi også at kunne tale om *kampkonjunkturer*. Ofte er en strejkebølge, altså en offensiv fra arbejderklassens side, den første fase i en sådan kampkonjunktur. Den følges sædvanligvis af kapitalisternes modoffensiv med trusler om og iværksættelse af lockout. For det meste indtræder ændringerne i det fagretslige system i kølvandet på borgerskabets/kapitalisternes modoffensiv. Borgerskabet og socialdemokratiet har gjort sig deres erfaringer under kampkonjunkturerne om hvordan man mest effektivt skal bekæmpe strejkerne. Og det sætter de så igennem i form af fx. en ny og mere effektiv forligsmandslov« (s. 7).

Vi vil altså heller ikke lave en *kombination* mellem forskellige kronologier, som Hanne har valgt at læse os.

Vi mener faktisk – som det fremgår af citatet, at der er tale om et *årsagsforhold*, således at forskellige historisk bestemte momenter i kampkonjunkturerne forårsager bestemte ændringer i det fagretslige system.

Det kan meget vel være, at det er et for snævert synspunkt, som Hanne hævder i anmeldelsen. Vi har fx. ikke været i stand til at formulere en sammenhæng mellem disse politiske (kampkonjunkturer og så de økonomiske konjunkturer. Det er en klar teoretisk mangel i bogen.

Det ville være interessant hvis nogen af læserne kunne komme med et *konkret* bud på denne sammenhæng, der går ud over en historisk materialismes *almene* teser om økonomiens bestemmende funktion i sidste instans og om

politikken relative autonomi. Det har vi ikke selv været i stand til.

Hanne savner nogle andre aspekter, dvs. en anden problematisering af vores – indrømmet – snævre opfattelse af årsagerne til det fagretslige systems udvikling. Hun peger bl.a. på at der skulle være et særligt årsagsforklarende moment i det forhold at fagretten dækker et særligt marked, altså arbejdsmarkedet. Hun skriver:

»Efter min opfattelse er udkrystalliseringen af et *specielt* retligt system til regulering af arbejdsforholdet et udslag af, at arbejdskraftmarkedet er et *specielt* marked sammenlignet med alle de andre markeder, der er grundlaget for den kapitalistiske økonomi- og hvor der udvikles *specielle* retssystemer for disse andre markeders vedkommende« (s. 106).

Det kan godt være at vi her har overset noget *specielt*, men det er ikke nogen hjælp for os at få at vide at det er specielt. Hvad betyder det? Hvilke konsekvenser har det?

Hanne mener videre at vores konklusioner er modstridende. Hun skriver:

På s. 122 skriver KK & JBP at »vores kritik af socialdemokratiet sigter på at afvise at det skulle være muligt at varetage arbejderens interesser ved hjælp af det fagretslige system« Og når KK & JBP på s. 123 skriver at en af arbejderklassens to vigtige overenskomstmæssige interesser er overenskomstmæssige forhold, så forekommer det mig at de *modsig* det, de lige er citeret for. Overenskomstsystemet – de kollektive arbejdsfalter er jo det centrale grundlag for det fagretslige system . . .

Det forekommer mig at forfatterne her slår til lyd for en bevarelse af det *traditionelle* fagrets-

lige system med aftaleindgåelse og tilhørende arbejdsret, faglig voldgift m.v.« (s. 107 (den første understregning er min)).

Den danske politiske og videnskabelige venstrefløj er ikke særlig omfattende. Var det ikke muligt – før en sådan anmeldelse gik i trykken – at ringe til en af os for at få at vide om vi går ind for at det traditionelle fagretslige system skal bevares? – Havde det ikke været rimeligt, når vi nu har skrevet denne bog, hvis entydige konklusion er at det *ikke* skal bevares?

Iøvrigt er der efter min mening ikke tale om en modsigelse. Både DKP-parolen »Forhandling-Mægling-Aktion« og VS-parolen »Forhandling-Aktion«, som diskuteres i bogens afsluttende in-

terview med Jan Andersen og Thio Tyroll, opererer jo med overenskomster *uden* det traditionelle fagretslige system. Der er ingen logisk sammenhæng mellem det at indgå en overenskomst og så det at have et fagretsligt system, (som vi kender det). Derfor er der heller ikke tale om nogen modsigelse.

Mange anmeldelser giver anledning til nogle gode diskussioner. Når Hanne vælger at kritisere en karikatur, som hun selv – men ikke vi – har produceret, har hun på forhånd udelukket en diskussion. Hvorfor hun har valgt denne form, ved jeg som sagt ikke.

Hvem kan bruge sådan en anmeldelse til noget? – Vi kan ikke. Kan læserne? – Kan Hanne?

Jørgen Bloch-Poulsen

Replik til en kommentar

Redaktionen har bedt mig komme med en replik til Jørgen Bloch Poulsens kommentar til min anmeldelse af hans og Knud Knudsens bog i Refærd nr. 14.

Jørgen Bloch Poulsens skarpe reaktion har forbavset mig noget, men jeg går ud fra, at den må ses på baggrund af, at han tilsyneladende opfatter min anmeldelse som nedsabling af bogen. – Om det skyldes, at vi taler et forskelligt »sprog« eller at J.P.B. er særlig følsom overfor kritik, eller det er, fordi jeg ikke har formået at realisere min hensigt om at give en solidarisk kritik af bogen skal jeg overlade til læserne at afgøre.

Mine hensigter med anmeldelsen var imidlertid dels at give en kort beskrivelse af bogens indhold til orientering

for mulige læsere, dels at fremhæve nogle af de punkter, hvor jeg er uenig med forfatterne, og dels at komme med nogle overvejelser over, hvilke aspekter ved det fagretslige system, jeg finder det vigtigt at behandle.

Min karakteristik af bogen som en kombination af en kampkronologi og en regeludviklingskronologi er muligvis uheldig, idet den ikke fremhæver det årsagsforhold mellem kampkonjunkturer og regeludvikling, der er bogens udgangspunkt.

Jeg er ikke uenig i, at der i et eller andet omfang består en sådan sammenhæng, men jeg er uenig i, at den er så entydig og ensidig som J.B.P. og K.K. fremstiller den. – Eller kommer til at fremstille den, fordi deres hovedin-